

„האשמות“ - „פרשת הראל“ - „הגילויים“ - „הנושא החברתי“ -

התנועה

שכמעט הפיל השבוע את מעשלת אשכול

המרכזי למודיעין ובטחון והמונה על שרותי הבטחון, ומי שהיה לאחר מכן יועצו המיוחד של ראש הממשלה לענייני בטחון.

אחרי כמה חודשים של שקט מתוח, יצא הראל בסידרה של גילויים, שהתייחסו לתקופה שמלפני התפטרותו האחרונה. הפעם היתה מטרתו הבלתי-מוסווית של הראל: להביא לפיטוריו המידיים של לוי אשכול.

בפעם הקודמת, כשפתח הראל בהתקפתו על ראש הממשלה, הוא פנה אל שרים וראשי מפלגה, ואחרי זמן קצר חוסל העניין והושקע. הפעם התקיף הראל בחוגים סגורים של מפא"י ושל מפלגות אחרות בקואליציה. אחת הפגישות התגלתה כמכרעת.

ארבעה מצעירי המפד"ל, שאינם ממלאים תפקיד מרכזי במפלגתם, נפגשו עם הראל אחרי שהרצה בחוגם.

אחד הנוכחים לא הסתפק בשיחה. הוא פנה אל השר משה חיים שפירא, הביא לפניו את גילויי הראל, וזה הגיש שאילתה בממשלה.

אבל בכך לא נסתים העניין. אותו צעיר מפד"ל שיכפל קולקורא „פנימי/אישי“ לא לפירסום, ושלה אותו ל-40 פעילים מרכזיים במפד"ל. יתכן כי כרוז זה הוא שגילגל את הפרשה. וכך נאמר בו:

„... הפגישה התקיימה בביתו של מר איסר הראל (בצהלה) בנוכחותו ובהשתתפות ארבעה חברים, שהגדירו את עצמם בראשית השיחה כמשלחת לאירשמיית, המוצאת יתר ענייני ברעיונותיו של מר הראל והמניעים להתפטרותו.

„בראשית השיחה ועד לפיומה עברו חמש שעות...“

מר הראל סבור כי מר אשכול אין לו את הסגולות והכשרים בכדי להיות ראש-ממשלה. בעיקר בגלל חוסר-עיקביות קיצונית, חוסר כושר-הכרעה ותלות מופרזת ומדאיגה בדעת קהל. העובדה שהוא ממשיך לכהן כראש-ממשלה נובעת רק משום שהצמרת של המערך מעדיפה את המשך יציבות המישטר הקיים על פני החשש של זעזועים בהרחקת מר אשכול מראשות-הממשלה.

„אצל מר אשכול העניין של מר הראל הוא בבחינת ייהרג ואל ישמיע את טענותיו. מכיון שכך, הגורמים שתמכו במר הראל, בעמדתו מול בן-גוריון בעניין המדענים הגרמניים, אינם מוכנים לאפשר למר הראל להשמיע את דבריו, משום שאשכול מתנגד באופן נמרץ. “כל מי שיתמוך במר הראל עלול לסכן את קיומה הנוכחי של הממשלה. המערך ושותפיו בקואליציה אינם מוכנים לסכן את הממשלה, למרות הזמרת העניינים שמר הראל מעלה.“

אנשי הבטחון הזרעונו

מי יסמך זה, המנוסח בוהירות יחסית, הגיע לידעת כמה עתונאים.

מיישקט שהחל פושט בחוגי העתונות, עבר במהרה גם לחוגי המפלגה ולהיפך. עוד לפני כן פנה הראל לסוג מסויים של אנשים במפלגה: אנשי-המצפון החתיקים שהיתה להם יד בענייני בטחון, ושלקולם יש בעניינים אלה מישקל, אף כי אינם נושאים באחריות ממשלתית. עם אלה נימנו שאול אביגור, אליעזר שושני (מראשי הפלמ"ח ואיחוד הקבוצות והקיבוצים) סנטה יוספטל (אלמנת השר) ודויד גולומב (בנו של אליל ההגנה והמועמד אחרי-הבא של מפא"י בכנסת).

כל האנשים האלה השתכנעו עמוקות מגילוייו של הראל, הזרעונו עד למעמקי הנפש.

הם החליטו שטובת המדינה מחייבת שהנושא יבורר עד תומו במישור ממשלתי, והם פנו בעניין זה בדרישה נמרצת אל ראשי מפא"י.

מאותו רגע התחיל כסאו של לוי אשכול להזרעונו.

הגילויים של הראל הטילו צל כבד מאד על הנהגת המדינה, שמו בצל את כל טענותיו של דויד בן-גוריון.

אין יורש לאשכול

פרשה זו הוכיחה רבים כי לצמרת המדינה אין שיקול אחראי בענייני-בטחון מכריעים, וכי היא פועלת מתוך איראייית הנוגד. טענותיו של הראל — שאשכול אינו מסוגל לנתח מצב, כי אינו מסוגל להכריע בבירור בין אפשרויות שונות, כי בנתנו הוראה לא ברור לו מה משתמע ממנה ולמה היא עשויה להוביל — קיבלה לפתע משמעות חריפה נוספת.

כך, ללא הידברות מוקדמת ושיטתית, הגיעו לפתע אנשים רבים בצמרת מפא"י לכלל מסקנה כי לוי אשכול צריך ללכת.

ואז — והפעם מתוך הידברות — נתגלתה לפתע עובדה מחרידה לאי פחות: ללוי אשכול אין מחליף.

וזהו — לכאורה — ההבדל בין התקפתו הקודמת של איסר הראל והתקפתו הנוכחית. כאשר התפטר מתפקידו, נשען הראל על משולש בצמרת המערך: גולדה מאיר, פינחס ספיר וישראל גלילי (העולם הזה 1508). „טרויקה“ זו היתה מוכנה להפיל בכל רגע את אשכול, לשים במקומו את ספיר כיוורש קבוע, או את גולדה מאיר בתקופת-מעבר.

בראשית השנה אף התגבשה תוכנית מפורטת, שבאה להחליף את אשכול בספיר — בשני הכיוונים. כלומר: אשכול היה צריך לחזור ולהיות שריהאוצר, ואילו ספיר היה צריך לעלות לכס ראש-הממשלה ושרי-הבטחון.

אולם אשכול גייס אז את כל כוחו והתוכנית בוטלה זמנית, נדחתה — אך לא נגונה. הפעם היה המצב שונה לחלוטין.

גרמה לכך ירידתו התלולה של פינחס ספיר. האיש, שעוד לפני חודשי חודשיים נראה כיוורשיעצר בטוח, נפסל עתה בהסכמה כללית ואילמת. פרשת טומרפין, שבינת הסטודנטים, הדחתו של חיים צדוק, ההידרדרות הכללית של המשק וחוסר תוכנית סבירה לריפוי, כשחוגים ובטאונים רבים מצטרפים להתקפת העולם הזה — הורידו עתה את מועמדותו של ספיר מעל הפרק.

הכל הסכימו: „לפינחס ספיר אין שיעור-הקומה הדרוש למלא תפקיד זה. מי נשאר? אבא אבן הועלה בדיונים, אך נפסל אף הוא. מוסכם בחוגי הצמרת כי אבא אבן

ג ורלו של לוי אשכול היה תלוי השבוע על חוט השערה. היו רגעים, כאשר נראה כי נפילתו הסופית היא עניין של שעות, ואולי דקות. בצמרת המדינה שררה התרגשות, אשר היא לא ידעה כדוגמתה מזה שנים. משבר החריד את הממשלה בשבועיים האחרונים. הגיעו רק הדים קלושים מכל הנעשה לידעת הציבור, וזה בשעה שבכל רגע יכלה ליפול ממשלה ולקום ממשלה.

שוב נולדו מילים וכינויים. הפעם: „ההאשמות“, „פרשת הראל“, „הגילויים“, „הנושא החברתי“.

שוב החלו מרחפים בחוגים רחבים שמועות משמועות שונות. ביניהן שמועות מוגזמות ומופרזות עצמתו על רקע של דמיון פורה, ושהיו ראיים לסיפורי-מתח של היציקוק. לא היתה גירסה אבסורדית מדי, או מחרידה מדי, מכדי שתתקבל על דעת האנשים, שידעו כי קרה משהו — אבל שלא ידעו מה.

בקיצור — המדינה דמתה לבית-משוגעים, לא לגוף ממלכתי בו מוכרעים עניינים בדרך של בורור, דיון ממלכתי והכרעות ברורות. שיטות שהיו, אולי, מתאימות לפידור עניינים משפחתיים בין גבאים של עיירה יהודית, הופעלו לשם טיפול בעניינים חובקי-עולם.

„פנימי/אישי“ לא לפירסום

ה שבוע הגיש הכריכה-כנסת אורי אבנרי שתי הצעות דחופות לסדר-היום של הכנסת. הצעה א': „אימוניו של ראש-הממשלה בהתפטרות, והגילויים של מר איסר הראל.“

הצעה ב': „הצורך בהגברת דרכי הפיקוח על שרותי הבטחון.“

ואכן, במרכז האירועים של השבועיים האחרונים עמד האיש שכבר הסעיר את המדינה כמה פעמים בשנים האחרונות: איסר הראל, המכונה „איסר הקטן“, מי שהיה ראש המוסד

אשכול: מה שנשבר השבוע לא יחוקן